NORME PRIVIND TRECEREA FRONTIEREI ROMÂNO-MAGHIARE DE CĂTRE PERSOANELE A CĂROR PROPRIETĂȚI AU FOST TĂIATE DE GRANIȚĂ

Paula VIRAG

Abstract: *The study brings into the light information about the rules on the Romanian-Hungarian frontier crossing by persons whose properties were cut off from the border between the two states. In collaboration with the Hungarian authorities, Romanian authorities established a number of rules and instructions on the crossing border for the purpose of agricultural work. According to the norms, the border crossing was allowed only by persons having their homes on one side of the border and whose land were not more than 6 kilometres away from the border. This border crossing could be done based on an individual identification card according to a well-established model by the authorities, the Id issued by the mayor, registered and stamped by the gendarme from the village. The crossing border could be done only from the sunrise to sunset and only on the road and through the control posts specified in the card. It was strictly forbidden to cross the border with weapons, books, diaries, brochures and letters. These rules were applied for a couple of years until the landowners sold their proprieties from the Hungary or they chose moved there.*

Keywords: *rules, frontier, agriculture, identification card, Romanians, Hungarians*.

Pe fondul crizei politice, economice și sociale din Ungaria, de la finalul Primului Război Mondial, au început negocieri între noile autorități politice de la Budapesta și reprezentanții Antantei. Astfel, în 7 noiembrie 1918, la Belgrad a avut loc o primă serie de negocieri între o delegație maghiară condusă de Károly Mihály și generalul francez Louis Franchet d'Espérey[1]. În 13 noiembrie, între reprezentanții comandamentului forțelor armate din Orient și cei ai guvernului maghiar recent constituit, s-a semnat o convenție militară pentru stabilirea detaliilor liniei de demarcație din Transilvania, care să separe trupele aliate și cele maghiare. Această linie a fost trasată arbitrar pe cursul văii superioare a Someșului Mare, Bistrița, Mureș-Sat (astăzi Suseni în județul Mureș), pe valea Mureșului până la confluența sa cu Tisa[2]. Potrivit acestei convenții, pe teritoriul situat la nord de această linie, administrația civilă rămânea în grija administrației civile maghiare. Partea care urma să fie evacuată trebuia ocupată de forțele aliate. Guvernul Károlyi spera ca în această regiune să fie relocate forțele anglo-franco-italiene. Marea Britanie și Italia au refuzat să își trimită unități militare în această zonă. O parte a unităților

[1] Comandantul-șef al forțelor militare ale Antantei din Orient.

[2] Ioan-Aurel Pop, Thomas Nägler, Magzari András (coord.), *Istoria Transilvaniei, Vol. III (de la 1711 până la 1918)*, Ediția a II-a, Ed. Academia Română Centrul de Studii Transilvane, Cluj Napoca, Ed. Episcopiei Devei și Hunedoarei, Deva, 2016. p. 630.

franceze erau așezate în sudul Ungariei, iar o altă parte aveau misiuni în sudul Rusiei. Astfel, singurele trupe aliate care puteau să opereze în Transilvania erau cele române. Spre finalul lunii noiembrie, trupele române pătrund în Transilvania până la linia de demarcație stabilită de Convenția de la Belgrad. Au rămas pe aceste poziții până după votarea la Alba Iulia a Unirii Transilvaniei cu România. Datorită faptului că în interiorul liniei de demarcație, autoritățile maghiare rămâneau pasive la șicanările la care era supusă populația românească de către bande înarmate alcătuite din maghiari și secui, Consiliul Dirigent cere guvernului român să permită trecerea liniei de demarcație de către trupele militare române.

În cursul lunii decembrie 1918, autoritățile române solicită guvernelor aliate să permită armatei române să ocupe întreg teritoriul Transilvaniei. Au urmat mai multe negocieri între autoritățile politice și militare române și reprezentanții Antantei, în urma cărora la 27 ianuarie 1919 Franchet d'Espérey a aprobat o nouă linie de demarcație pe aliniamentul Baia Mare-Dej-Cluj și o zonă neutră de 15 km, care să separe cele două forțe militare. Ca urmare a acestei hotărâri și a retragerii forțelor militare maghiare, armata română a înaintat până pe linia Sighetul Marmației, Baia Mare, Zalău, Ciucea, Zam.

La 26 februarie 1919, Conferința de Pace a aprobat un raport al Consiliului Superior de Război, ce stabilea un nou spațiu de delimitare a forțelor militare românești și maghiare, pe două aliniamente separate de o zonă neutră, la est de aliniamentul român, care urma linia ferată Arad-Salonta-Oradea-Satu Mare. Toate aceste localități urmau să fie excluse de la ocupația militară românească, dar erau susceptibile, ca și calea ferată, de a fi utilizate de armata și populația românească, sub control aliat. La vest de aliniamentul ungar urma o linie pornind de la Tisa, 5 km nord-vest de Vásárosnamény, la 5 km vest de Debrecen, la 3 km vest de Dévaványa și Gyom, la 5 km de Orosháza, Hódmezővásárhely și Szeged. Limita nordică era Someșul, iar cea sudică Mureșul. Între cele două aliniamente se crea o zonă neutră, ce urma să fie ocupată de forțe franceze, engleze, italiene și, dacă era posibil, americane[3].

Guvernul Republicii Sfaturilor de la Budapesta a refuzat aplicarea prevederilor Conferinței de Pace de la Paris și a ordonat mobilizarea generală. În urma unor ciocniri militare între armatele maghiară și română, trupele române și-au continuat înaintarea, atingând la 30 aprilie-1 mai 1919 aliniamentul Tisei și realizând joncțiunea cu trupele cehoslovace în regiunea Csap-Munkács. De aici au continuat înaintarea pe teritoriul Ungariei, ajungând în 3 august 1919 la Budapesta.

În urma încheierii convenției militare de armistițiu între România și Ungaria, în 13 noiembrie 1919 a început retragerea trupelor militare române din capitala statului maghiar, retragere care s-a încheiat la finalul lunii martie 1920.

În 4 iunie 1920, la Trianon s-a semnat tratatul dintre Antantă și Ungaria, care stabilea și granița dintre acesta și România. Aceste prevederi au influențat și suprafața comitatului Satu Mare, străbătut de linia de frontieră dintre România și Ungaria, dar și de cea dintre România și Cehoslovacia. Astfel, Sătmarul a suferit pierderi teritoriale însemnate: Plășile Mátészalka, Fehérgyarmat și Csenger care cuprindeau "un număr însemnat de comune românești și vreo câteva zeci de mii de români cari locuiesc teritoriile până la Tisa", care trebuia să devină granița naturală a României. S-a primit în schimb plasa Halmeu de la fostul județ Ugocea care s-a anexat Cehoslovaciei[4].

Frontiera româno-cehoslovacă s-a fixat în urma tratatelor de pace cu Austria (Saint-Germain-en Laye, 19 septembrie 1919) și Ungaria (Trianon, 2 iunie 1920), precum și Tratatului

[3] *Ibidem*, p. 635.

[4] Claudiu Porumbăcean, *Împărțirea bunurilor fostului județ Ugocea între România și Cehoslovacia în urma divizării lui de frontiera dintre cele două state*, în „Relații româno-ucrainene", Ed. Muzeului Sătmărean, Satu Mare, Ed. Ecou Transilvan, Cluj Napoca, 2017, p. 125.

Frontierelor din 10 august 1920. Maramureșul a fost tăiat în două, datorită fixării graniței dintre cele două state pe cursul Tisei. Malul stâng al râului de la Vișeu până la Teceu, urmând apoi traseul Tarna Mare-Halmeu a revenit României.

În 1920, în urma stabilirii limitelor teritoriale ale României, județul Satu Mare, situat în parte de nord-vest a țării, se învecina în nord cu Cehoslovacia, în est cu județul Maramureș, în sud-est cu județul Solnoc-Dobâca, în sud cu județul Sălaj, în sud-vest cu Bihor, iar în vest cu Ungaria. Punctul său cel mai nordic era Tarna Mare, cel mai sudic localitatea Varaiu. Limita estică era reprezentată de Cavnic, iar cea vestică de Boghiș. Astfel, județul Satu Mare avea o suprafață de 4.242 km^2.

După trasarea frontierelor au apărut o serie de probleme de ordin administrativ care au trebuit rezolvate atât de autoritățile române, cât și ce cele maghiare. Una dintre chestiuni era referitoare la munca câmpului de către persoanele care locuiau pe teritoriul României, dar erau proprietari de terenuri agricole aflate pe teritoriul Ungariei.

În colaborare cu autoritățile maghiare, Consiliu Dirigent a stabilit o serie de norme și instrucțiuni cu privire la trecerea frontierei în vederea efectuării muncilor agricole pentru ”populația care avea proprietăți rurale care sunt tăiate de linia de frontieră sau sunt în imediata apropiere a frontierei”[5]. Potrivit acestor norme, se admitea trecerea frontierei numai de către persoanele care aveau domiciliu de o parte și de alta a frontierei și a căror terenuri se aflau la o depărtare de maximum 6 km de graniță.

Trecerea frontierei se putea face în baza unei cărți de legitimație individuală după un model bine stabilit de către autorități, legitimație eliberată de primarul localității de domiciliu, înscrisă și vizată de jandarmul din sat, dar și de primpretor, în care erau trecute cu exactitate toate datele prevăzute. Aceste acte erau întocmite atât pentru proprietarul pământului, cât și pentru persoanele care îl însoțeau la munca câmpului.

Pentru a avea o evidență clară a tuturor persoanelor care aveau proprietăți tăiate de frontiera cu Ungaria, prefecții județelor Satu Mare, Bihor și Arad au dat ordine stricte ca ”în fiecare comună o comisie compusă din: primar, jandarm, preceptor sau agentul să întocmească imediat și cel mult în decurs de cinci zile tablouri nominale cu locuitorii din comunele respective ce au pământuri tăiate de frontieră sau la o distanță până la 6 k<ilo>m<etrii> de partea cealaltă a frontierei”[6]. În aceste statistici trebuia să se specifice locul unde se afla moșia, întinderea acesteia, numărul cadastral sau rolul de înscriere a moșiei, aceste date luându-se din registrul cadastral. Listele trebuia întocmite în 5 exemplare unul pentru jandarmul din sat, unul pentru primpretor, al treilea pentru Comandamentul militar de sector, al patrulea pentru postul vamal, iar al cincilea pentru Corpul Vânătorilor.

Pe baza acestor liste urma să se realizeze carnetele de legitimație pentru fiecare persoană care trebuia să treacă frontiera pentru a-și munci terenurile agricole. În aceste carnete s-a trecut detaliat „numărul de vite (arătând la fiecare vită semnalmentele) numărul vechiculelor, harnașamentului și instrumentelor agricole, cu care are nevoie a trece frontiera. Apoi ele se vor trimite imediat la primpretorul care le va viza. Acestea odată întocmite și semnate au fost trimise sau prezentate postului de vamă, cel mai apropiat spre certificare, care va lua și măsurile specificate în legea generală a vămilor și ordinelor în vigoare în legătură cu convenția încheiată”[7].

Atât primăriile comunelor cât și postul de jandarmi aveau un registru în care treceau în ordine alfabetică numele persoanei care pleacă în Ungaria, data plecării, data înapoierii în comună, animalele și diversele ustensile luate cu ei pentru munca câmpului. Posturile de jan-

[5] Arhivele Naționale ale României, Biroul Județean Satu Mare (ANRJSM), fond *Prefectura Județului Satu Mare*, seria 7, dosar număr 1/1920, ff.4-10.
[6] *Ibidem*.
[7] *Ibidem*.

darmi mai aveau încă un registru în care înscriau numele persoanelor venite din Ungaria la munca câmpului.

Legitimațiile odată obținute de la autoritățile civile, semnate de subprefectul și de postul de vamă, erau trimite spre vizare Comandamentului militar de sector astfel:

a) „Teritoriul dela râul Tissa (Tissa Ujlak [Вилок (Vilok), UKR] – Kijralyhaza [*Королеве (Korolevo), UKR*] până la R<âul> Craszna / Sapi Estn Kiraly Darocz [Craidorolț] / în localitatea Satu Mare.

b) Râul Kraszna / Sapi sctn Kiraly Darocz / până la Canalul Berettyo / linia Kis Maria - Szallard Jobb cu reședința la Ermihaly-Falva [Valea lui Mihai].

c) Canalul Beretys (linia Kis Maria Szalard Jobb) până la linia Ugra Cseffa – Janosda [Ianoșda] / cu reședința OradeaDela linia Ugra Cseffa Janisda până la Crișul Alb cu reședința la Salonta Mare.

d) Dela Crișul Alb până la Mureș, în localitatea Arâs”[8].

Cărțile de legitimație vizate de Comandamentul militar de sector au fot trimise companiei sau plutonul de grăniceri. Aceștia, prin intermediul jandarmilor maghiari, le-au trimis în Ungaria pentru a se pune viza subpreturei și a Comandamentului militar al comitatului de dincolo de frontieră. După vizarea lor și de către partea maghiară, ele au putut fi înapoiate, tot pe calea pe care au fost trimise și restituite locuitorilor.

Procesul a fost identic și cu cărțile de legitimație care s-au trimis din Ungaria pentru a fi vizate de subprefectul din județele de frontieră românești și de Comandantul militar al sectorului din teritoriul românesc. Acesta din urmă avea grijă ca după ce au fost vizate să le retrimită imediat în Ungaria

Aceste cărți de legitimație trebuiau să se reînnoiască din două în două luni, prezentându-se Comandamentelor militare.

Trecerile peste linia de frontieră s-au făcut numai de la răsăritul și până la apusul soarelui și numai pe drumul și prin postul de control specificat în cartea de legitimație. În tot cuprinsul zonei de 6 km de-a lungul frontierei era cu desăvârșire interzisă circulația oricărei persoane pe timpul nopții, de la apusul până la răsăritul soarelui.

De asemenea, era interzisă trecerea peste linia de frontieră a armelor, munițiilor, cărților, jurnalelor, broșurilor, scrisorilor. Posturile de control, respectiv posturile de vamă de pe frontieră făceau o amănunțită percheziție persoanelor care treceau prin acea zonă, verificând în același timp carnetele de legitimație. Celor care nu aveau viza Comandamentului militar de sector, nu li se permitea trecerea.

Un alt aspect important legat de trecerea liniei de frontieră era cel al vestimentației pentru că nu se putea trece dintr-o țară în alta decât în haine civile[9].

La punctele de trecere a frontierei trebuiau întocmite, în ordine alfabetică, 2 registre: unul pentru cei din România, care se duc în Ungaria, iar al doilea pentru cei care vin din Ungaria pe teritoriul României pentru munca câmpului. Posturile de control notau în registrul respectiv numele tuturor persoanelor, data de plecare și data de înapoiere. Se făceau observațiile necesare despre persoanele ”dubioase”, care vin și se duc de mai multe ori peste frontieră.

Persoanele venite din Ungaria, pentru munca câmpului, după trecerea punctului de control de la frontieră și verificarea actelor erau obligate să se prezinte la postul de jandarmi de care aparține proprietatea agricolă. Aici au fost înscriși nominal și declarau că nu vor părăsi acea localitate fără știrea autorităților și că nu vor întreprinde nimic contra intereselor statului român.

---

[8] *Ibidem*.

[9] *Ibidem*.

Produsele solului obținute de către proprietarii care veneau să-și muncească pământurile pe teritoriul României, au fost controlate de funcționarul vamal pentru întocmirea formalităților vamale. Jumătate din produse trebuiau să rămână pe teritoriul unde se găsea proprietatea, iar cealaltă jumătate era la dispoziția proprietarului care putea să le vândă pe loc sau să le transporte în Ungaria în conformitate cu legea generală a vămilor și convenției încheiate. Excepție se făcea doar în cazul produselor al căror export era interzis de țara unde se află proprietatea, aceste produse neputându-se trece de partea cealaltă a frontierei. Contravaloarea în bani a prețului de vânzare putea fi exportată chiar dacă se depășea suma maximă prevăzută de dispozițiile aflate în vigoare. Proveniența produselor precum și totalul sumei de exportare erau controlate și aprobate de Serviciul vamal, emițându-se un act oficial.

Nu se făcea nici o rechiziție din animalele, vehiculele, harnașamentele, instrumentele agricole care însoțeau persoana venită pentru munca câmpului și care se găseau trecute în carnetul de legitimați, însă ele nu puteau fi înstrăinate de proprietar decât dacă se vindeau odată cu imobilul.

Se garanta libertatea muncii tuturor persoanelor venite pentru munca câmpului precum și libertatea de întoarcere la domiciliul unde a venit. La terminarea perioadei de lucru pentru care a venit, persoana sau persoanele care doreau să plece, se prezentau la postul de jandarmi, care le asigura plecarea din comună, comunicându-le postul de control al frontierei pe unde trebuiau să iasă din țară, punct ce era trecut în cartea de legitimație.

La înapoierea în țară a persoanelor care au trecut în Ungaria în scopul muncilor agricole, după terminarea operațiunilor de control de la posturile de trecere se prezentau direct la postul de jandarmi de care aparținea comuna unde locuiau anunțându-și sosirea[10].

Autoritățile militare și posturile de jandarmi urmăreau îndeaproape activitatea persoanelor care veneau din Ungaria. În caz de abatere de la obligațiile lor, dar și în cazul când se dovedau că au săvârșit fapte care contraveneau intereselor statului român, se luau măsurile cuvenite.

Aceste norme au fost respectate cu strictețe de către autoritățile românești făcându-se astfel posibilă trecerea frontierei cu Ungaria în vederea realizării muncilor agricole de către persoanele a căror proprietăți au fost tăiate de către granița româno-ungară.

ANEXĂ

Instrucțiuni privind trecerea noii frontiere a României cu Ungaria în vederea lucrării pământului din Ungaria, aflat în proprietatea unor persoane domiciliate în România și vice-versa.

Instrucțiuni

Cu privire la trecerea peste frontieră în vederea executării muncilor agricole:

Pentru a înlesni populațiunea a căror proprietăți rurale sînt taiate de linia de frontieră sau sînt în imediata apropiere a frontierei; s'au stabilit următoarele norme de trecere:

1) De admite trecerea peste frontieră numai a persoanelor care având domiciliu de o parte sau de alta a frontierei, nu au aceste terenuri mai departe de 6 k<ilo>metr<i>, de partea opusă a frontierei. Vor fi considerați la fel membrii familiei agricultorilor care cultivă personal pământul, asemenea ajutoarele administratorii, lucrătorii și muncitorii permanenți cari vor fi necesari pentru cultivarea terenurilor menționate mai sus.

2) Limita la Est și Vest de frontieră a teritoriului care ar coprinde specificările dela punctul 1 sînt:

Limita de Est, până la linia liziera de est a satelor Tivadar și Vorgolany [Forgolány

[10] *Ibidem*.

(HU), *Форголань (UKR)*], liziera de est a fermelor Szaplanczaz, t<a> n<ya>, și Czedregy t<a> n<ya>, liziera de est a satului Fertes almasy, cota 124, din pădurea Egett, liziera est a fermelor Kőlcsei Akos și Berger, liziera est a satelor Homok [Nisipeni], liziera de est a fermei Bodony t<a> n<ya>, liziera de est a satului p<u>sz<ta> Dorolz, liziera de est a fermei Miklos t<a> n<ya>, și a satului Vetes [Vetiș] cota 115 est de Csenger Bagos, cota 117 vest de satul Samos Dob [Doba], de aici în linie dreaptă până la liziera sudică a satului Kalmand [Cămin] liziera estică a satelor Feny [Foieni] și Bere [Berea], Csanakősz [Ciumești], liziera est a fermei Fertikas t<a> n<ya> liziera Vest a satului Szanislo [Sanislău], liziera est a caselor Flintas și fermelor Nyir liger p<u>sz<ta>, Kigyios p<u>sz<ta> și Csanallos [Urziceni] p<u>sz<ta>, liziera de est a satului Erkőstvelyes [Curtuișeni] și liziera vest a satului Ermihalyfalva [Valea lui Mihai], liziera est a satului Er Senyen, aceia a fermei Nagy Gyorgy t<a> n<ya>, și a satului Keserii, cota 109/2 k<ilo>m<etri> N<ord> V<est> Kis-Keredy. Bifurcația căii ferate Vest de Szekelhid [Săcuieni], liziera est a satului Czakaly și de vest a satului Bihardioszeg [Diosig], liziera est a fermei Lawassy t<a> n<ya> și cea de vest a fermei Gyapolinyr și a satelor Pap Tamassy [Tămășeu] și Bihar [Biharia]. De aici în linie dreaptă la gara Varai Púsöky [Episcopia Bihor], apoi liziera vest a fermei Miske nyr, liziera de est Barakony [Brakoň, SK], liziera est Inand, est Csobauliu sud Pucsi t<a> n<ya>, est de Varga Sandor și Vegh Andras t<a> n<ya>, est Köleszer p<u>sz<ta> lizierele de est ale satelor Illye [Ciumeghiu] și Fekete Gyarmat [Iermata Neagra], apoi vest de Teleki Kut și Garta t<a> n<ya> - liziera de est Siklo-vest Simandi Uj Myr, est Topilla t<a> n<ya>, Liziera Kurties, cota 111 (Kermanne Kal) cota 104 (3 k<ilo>m<etrii> sud Tornaya, cota 108 sud-vest Nemet Pereg [Peregu Mare]) cota 101 (Istanovics Pal.)

b) <u>Limita de Vest</u> până la linia:

liziera de vest a satului Tissa Becs a fermei Szekeres t<a> n<ya>, acea a satului Bot Palai Barkoczy și a satului Ricse, a pustei Risce p<u>sz<ta> în fine liziera de vest a satelor Csaszlo și Csegold și Anghyales, apoi liziera de nord a satului Porcsalma și aceia de sud a satelor Nagy Ecser și Fabianhaza, liziera de Nord a fermelor Csobohaza și Sarga t<a> n<ya> liziera nord și vest a satului Nyir Vasvari, liziera Vest a satelor Pillis-Pillisce, Eusceuse și Nyir Beltek, liziera de vest a fermelor Kis Pülop t<a> n<ya> Tot falu, liziera vest a satelor S<zen>t Gyorgy [Svätý, SK], Alvany [Abranovce]și Buda Abrany, vest fermele Csonkafuz t<a> n<ya> și Csoshaz (cotele 132 și 137/ vest Uj Leta), vest Uj Vari t<a> n<ya> vest satul Vertes și ferma Irony t<a> n<ya>, ferma Frater Gyula t<a> n<ya>

liziera est satul Eszter, est via Korhaukert, liziera a satului Bojt, liziera Vest a satului Bihar Mezo-Keresztes vest ferma Czahos p<u>sz<ta>, liziera vest a satelor Kőrőszeg Apati, Sakal [Șercad], Ugra Szadany, liziera vest a fermelor Egyes tanya, și Nagy Geaute p<u>sz<ta liziera vest a satului Sarkad-Kerestur [Crâstor] t<a>n<ya> și a satului Sarkad, apoi liziera de Vest a fermelor Ksőszhaz și Farkas Zsigo t<a>n<ya> a orașului Gyula, lizierele de vest a satului Ketegyhaza [Chitihaz sau Sfânta Ana], liziera vest a fermelor Buck, Buck pal t<a>n<ya> Botoși t<a>n<ya> Br Sinai t<a>n<ya> Br Sinnai mir Anasztaszinyr, Iakabffy Vilmos nyr, Nyieck, t<a>n<ya>, Forfman t<a>n<ya>, apoi merge prin Stansi t<a>n<ya>, sud Bauer t<a>n<ya>, sud Purgly mir sud gara Peregi mir, liziera nord Mezohegyes [Mezigheș], liziera est Pitvaros, apoi în linie dreaptă la Colțul Vestic al satului Kovegy și liziera de vest Mgy Csanad și liziera est Apatyfalva [Patfal].

3) Trecerea va avea loc în baza unei cărți de legitimație individuală de modelul ce se alătură (anexa n<umărul> 1) eliberată de primarul respectiv, înscrisă și vizată de jandarmul din sat și apoi vizată de primpretorul respectiv, în care se va completa cu multă exactitate toate datele cuprinse în ea.

Aceste (cazuri) cărți de legitimație se va face atât pentru proprietarul pământului cât și pentru fiecare persoană ce-l însoțește la munca câmpului.

4) În acest scop D<om>nii Prefecți de județe (Satu Mare, Bihor și Arad) sunt rugați a da ordine stricte ca în fiecare comună o comisie compusă din: primar, jandarm, preceptor sau agentul sau să întocmească imediat și cel mult în decurs de cinci zile tablouri nominale cu locuitorii din comunele respective ce au pământuri tăiate de frontieră sau la o distanță până la 6 k<ilo>m<etrii> de partea cealaltă a frontierei

Se va specifica unde se află moșia, ce întindere are, pe teritoriul cărei comuni, numărul cadastral sau rolul de înscriere al moșiei, aceste date fiind luate de înscrierile oficiale din registru cadastru și fiind purul adevăr. Aceste tablouri întocmite în cinci exemplare se vor trimite: a. unul la jandarmul din sat, b, altul la primpretor, c, al treilea Comandamentului militar de sector și d, al patrulea postului vamal cel mai apropiat e, al cincilea Corpului Vânătorilor.

Pe baza acestor tablouri, vor întocmi apoi carnete de legitimație pentru fiecare persoană care are nevoie a trece frontiera. În carnete se vor trece detailat numărul de vite (arătând la fiecare vită semnalmentele) numărul vechiculelor, harnașamentului și instrumentelor agricole, cu care are nevoie a trece frontiera. Apoi ele se vor trimite imediat la primpretorul respectiv care le va viza. Acestea odată întocmite și semnate astfel se vor trimite sau prezenta postului de vamă, cel mai apropiat spre certificare, care va lua și măsurile specificate în legea generală a vămilor și ordinelor în vigoare în legătură cu convenția încheiată.

5) Atât primăriile comunelor sau și postul de jandarmi respectiv, vor avea un registm alfabetic în care vor trece numele persoanei care pleacă în Ungaria, data plecărei, data înapoierei în comună, animalele și diversele utensile luate cu ei pentru munca câmpului (anexa 3). Posturile de jandarmi vor mai încă un registm în care vor înscrie numele persoanelor venite din Ungaria la munca câmpului, de proba modelului arătat (anexa 4).

6) Legitimațiile odată obținute dela autoritatea civilă semnate de subprefectul și postul de vamă respectiv se vor trimite spre vizare Comandamentului militar de sector dupe cum urmează:

e) Teritoriul dela râul Tissa (Tissa Ujlak [Вилок (Vilok), UKR] – Kijralyhaza [*Королеве (Korolevo), UKR*] până la R<âul> Craszna / Sapi Estn Kiraly Darocz [Craidorolț] / în localitatea Satu Mare.

f) Râul Kraszna / Sapi sctn Kiraly Darocz / până la Canalul Berettyo / linia Kis Maria – Szallard Jobb cu reședința la Ermihaly-Falva [Valea lui Mihai].

g) Canalul Beretys (linia Kis Maria Szalard Jobb) până la linia Ugra Cseffa – Janosda [Ianoșda] / cu reședința Oradea

h) Dela linia Ugra Cseffa Janisda până la Crișul Alb cu reședința la Salonta Mare.

i) Dela Crișul Alb până la Mureș, în localitatea Arâs.

7) Cărțile de legitimație vizate de Comandamentul militar de sector se vor trimite prin compania sau plutonul de grăniceri respectiv, iar aceștia prin jandarmii maghiari, în cealaltă parte în Ungaria pentru a se pune viza subpreturei și a Comandamentului militar a comitatului din acea parte, care vor fi înapoiate, tot pe calea care au fost trimise și restituite locuitorilor.

8) Procesul va fi identic cu cărțile de legitimație ce se vor trimite din Ungaria pentru a se viza de subprefectul. Comandantul militar al sectorului din teritoriul nostru. Acesta din urmă va avea grijă a le trimite imediat înapoi, vizate prin procedeul specificat la punctul 8.

9) Aceste cărți de legitimație se vor reînoi din două în două luni, prezentându-se Comandamentelor militare respective care le vor face viza din nou.

10) Trecerile peste linia de frontieră se vor face numai dela răsăritul și până la apusul soarelui și numai pe drumul și prin postul de control specificat în cartea de legitimație. În tot cuprinsul zonei de 6 k<ilo>m<etrii> specificate la punctul 2 alin<iatul> a, în lungul frontierei este cu desăvârșire interzis circulația oricărei persoane pe timpul noaptei, de la apusul până la răsăritul soarelui.

11) Este cu totul interzis a introduce peste linia de frontieră: arme, muniții, cărți, jurnale, broșuri, scrisori. Posturile de control, respectiv posturile de vamă de pe frontieră menționate la punctul 13, vor face o amănunțită percheziţiune persoanelor care se duc sau viu peste frontieră, verificând în acelaşi timp cu multă stricteță carnetele de legitimaţie, care nu vor avea viza Comandamentului militar de sector, nu se va ține seama şi nu i-se va permite trecerea.

Trecerea liniei de frontieră nu este permisă decât în haine civile.

12) Posturile de control sunt:

a) De partea României: Pete, Borvely, Er Mihalifalva, Nagy-Salonta, Bors Köröszeg, Cseffa, Slaţia, Kotegyau, Atilaks, Gyula-Varsaud, locul unde atinge frontiera şoseaua Kurtici-Kötögkehaza, Sus-Varja, Toruia, Nagylak, Csanad.

b) De partea Ungariei: Kisgceg, Csenger, Vallaj, Sz<en>t Gyorau, Abrayi, Nagy Kereky, Artaud, Berck, Boszörmeny, Gsezt, staţia Kotegyau, Elek, Gyula Vari, Lökoshaza, Dombegyhaza, Butonia, Csenad Palata, Magyar Csanad.

13) La punctele de frontieră specificate sub N<umărul> 13 aliniatul a, batalioanele de grăniceri, vor fi înfiinţată imediat dela primirea prezentului ordin, cele 2 registre mari alfabetice, unul pentru aceia din teritoriul nostru, care se duc în Ungaria, iar al 2 lea pentru cei ce viu din Ungaria în teritoriul nostru pentru munca câmpului. Registrele vor avea aliniamentul după modelul dat anexa 2.

14) Posturile de control vor nota la registrul respectiv numele tuturor persoanelor, data de plecare şi data de înapoiere, Va face observaţiunile necesare asupra persoanelor dubioase, cari viu şi se duc de numeroase ori peste frontieră.

15) Persoanele odată trecute peste frontieră (fie cele care trec în Ungaria, fie cele care vin din Ungaria, pe teritoriul nostru) în decursul muncilor agricole, nu vor avea voe a trece înapoi frontiera decât cel mai des din săptămână în săptămână.

16) Postul de control vor face pe cartela de legitimaţie atât la ducere cât şi la înapoere, fiecărei personal următoarele vize, tăindu-se cu cerneală Esit sau Intrat după caz, rămânând bun de citi acea ce nu se va tăia.

Eşit din ţară, ziua..... luna.....1920

Intrat în.....

Şeful postului de control.....

Trecându-se în registrul respectiv la rubrica Da numai Data ex<emplu>: 16.VII.1920

Ei vor putea duce cu ei odată pentru totdeauna; hrana lor (odată) pentru una săptămână.

19) Persoanele venite din Ungaria, pentru munca câmpului, după trecerea la punctul de control de frontieră, şi verificarea actelor vor fi obligaţi a se prezenta imediat la postul de jandarmi, de care depinde moşia (terenul) ce urmează să se cultive; unde vor fi înscrişi nominal şi lua declaraţii că nu vor a părăsi acel loc fără ştirea postului de jandarmi şi nu vor lucra nimic contra intereselor statului român (anexa 5). Jandarmeria este obligată a lua imediat această declaraţiune.

20) Este interzis cu desăvârşire trecerea acestor persoane la Est de linia firată la punctul 2 aliniatul a, iar în cuprinsul acestei zone de 6 k<ilo>m<etrii> se admite circulaţia numai până la comuna prima învecinată din locul unde se află moşia şi aceasta cu permis special dat de postul de jandarmi pe timp limitat (anexa 6) anunţându-se atât la plecare cât şi la înapoiere.

21) Produsele solului proprietarilor ce vin să-şi muncească pământurile pe teritoriul României, vor fi controlate de funcţionarul vamal respectiv, pentru facerea formalităţilor vamale.

22) Jumătate din produsul solului trebuie să rămână pe teritoriul unde se găseşte proprietatea, cealaltă jumătate rămâne liberă la dispoziţia proprietăţei care va putea să le vândă pe loc sau să le transporte pe celălalt teritoriu în conformitate cu legea generală a vămilor şi convenţiei închiate.

Se va face ezcepție în produsele al căror export este interzis de țara unde se află proprietatea și anume aceste produse nu se pot trece de partea cealaltă a frontierei. Contra valoarea în bani a prețului de vânzare va putea di de asemenea exportată chiar dacă se depășește suma prevăzută cu maximum prin dispoziţiunile respective în vigoare. Provenienţa produselor precum și totalul sumei de exportare vor fi controlate și aprobate de Serviciul vamal, emițându-se un act oficial.

23) Nu se face nici o rechizițiune din animalele, vehiculele, harnașamentele, instrumentele agricole ce însoțesc persoana venită pentru munca câmpului și care se găsesc trecute în carnetul de legitimație - Ele nu vor putea fi înstrăinate de proprietar decât dacă se înstrăinează cu imobilul.

24) Se garantează libertatea de a munci tuturor persoanelor venite pentru munca câmpului precum și libera întoarcere la domiciliul unde a venit.

25) La terminarea perioadei de lucru, pentru care a venit persoana sau persoanele sau atunci când ele voesc a pleca, se vor prezenta în acest scop postului de jandarmi respectiv, care le va înlesni plecarea din comună, dirijându-l către postul de control din frontiera pe unde trebuie să iasă din țară, punct ce este trecut în cartea de legitimație, unde se vor îndeplini cele specificate la punctele 12, 14, 15 și 17.

26) La înapoierea în țară a persoanelor care au trecut în Ungaria în scopul muncilor agricole, după terminarea operațiunilor de control dela posturile de trecere se vor prezenta direct postului de jandarmi, care aparține comuna unde locuiește, anunțând sosirea sa.

27) Comandanții militari prin organele de care dispun și posturile de jandarmi, vor urmări îndeaproape activitatea persoanelor ce au venit din Ungaria.

În caz de abatere de la obligațiunile specificate la punctul 18 și în caz când se vor dovedi în sarcina lor, intențiuni rele sau fapte contra interesului statului, se vor dresa actele cuvenite și înainta imediat spre cercetare, pretoratelor militare respective.

28) Fiecare autoritate va îndeplini atribuțiunile din prezentele instrucțiuni.

29) Comandanții militari de sectoare, unitățile de grăniceri și jandarmi vor veghea la stricta executărei a prezentelor dispoziţiuni.

Postul de jandarmi..... Anexa N<umărul> 6

Permis de circulație

D.....supus maghiar, venit pentru munca agricolă a moșiei..... aparținând teritoriului comunei..... plasa....., are voe a merge în comuna.....

Pleacă în ziua de..... și se înapoiază în ziua de.....

Prezentul permis este valabil pentru o singură călătorie, după care se va preda locului de emitere.

Șeful Postului de jandarmi

.....

Anexa N<umărul> 5

Declarație

Subsemantul ..... supus statului maghiar, având domiciliul fix în comuna ..... Comitatul ..... declar aici că:

1) Am venit pe teritoriul României pentru munca agricolă a moșiei, aparținând teritoriului comunei.....

2) Nu mă voi depărta de acest loc fără a mă prezenta în acest scop postului de jandarmi.....

3) La terminarea muncei agricole voi anunța șa timp prin postul de Jandarmi, Comandamentul militar de Sector și Serviciul vamal, pentru verificarea produselor mele.

4) La părăsirea teritoriului român, mă voi prezenta postului de jandarmi, pentru a fi condus la punctul de trecere.

5) Pe tot timpul șederii mele pe teritoriul român, mă voi supune tuturor legilor și dispozițiunilor în vigoare și nu voi lucra prin vorbă sau fapte, nimic contra Statului și Armatei Române.

6) În caz de nerespectare a acestor obligațiuni voi fi justițiabil de instanțele judecătorești militare române.

Semnătura.....

Se certifică de noi, că prezenta Declarație s'a dat în fața noastră, iar semnătura declatantului este originală.

Șeful Postului de Jandarmi

.....

Comandamentul Corpului Vânătorilor
General (ss) Moșoiu
Șef de stat-major
L<oco>t<enet> Colonel A. Hegulescu
ANBJSM, fond Prefectura Județului Satu Mare, seria 7, dosar număr 1/1920, ff.4-10.

Paula Virag
Muzeul Județean Satu Mare
Satu Mare, RO
e-mail: pcvirag@gmailcom